

Öğretmen Adaylarına Göre Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicileri¹

Determinants of Classroom Environment That Gives Peace and Happiness According to Teacher Candidates

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.18.1>

Yılmaz SARIER²

 <https://orcid.org/0000-0002-9245-6026>

Geliş Tarihi/Received: 21/01/2023 Kabul Tarihi/Accepted: 30/01/2023 Yayın Tarihi/Published: 15/04/2023

Özet:

Bu araştırmada, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının bireysel algı ve perspektiflerin ortaya çıkarılması amaçlandığı için çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile belirlenen çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesinde 3. sınıflarda öğrenim gören 69 öğretmen adayı oluşturmuştur. Dijital ortamda verilen yanıtlar, içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmada huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak dört tema (öğretmen niteliği, öğrenci niteliği, sınıf içi iletişimin niteliği ve diğer özellikler) ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel özellikleri huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının temel belirleyicilerindedir. Sınıf içi etkili iletişimin niteliği de sınıf ortamında huzur ve mutluluğun sağlanmasında önemli belirleyicilerindedir. Öğrencilerin derse yönelik ilgi ve istekleriyle birlikte öğretmenlerine ve arkadaşlarına yönelik olumlu tutum ve davranışları da huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının en temel belirleyicilerindedir. Ayrıca sınıfın ve okulun fiziksel özellikleri, okul yönetiminin yaklaşımları, müfredatın ve dersin yapısı ile ebeveyn özellikleri sınıf ortamında huzur ve mutluluğun sağlanmasında vurgulanan belirleyicilerindedir. Sınıf ortamlarında öğrenci mutluluğu ve huzurunun sağlanması için öğretmenlerin mesleki ve kişisel yönde gelişimleri desteklenmelidir. Öğrenciler, gerek kendilerine gerekse topluma yarar sağlamaları için bilinçlendirilmelidir. Ayrıca okul ve sınıfların fiziksel yönleri güçlendirilmeli, dersler öğrencilerin ilgisini çeken öğretim yöntemleriyle işlenmelidir. Yaşam boyu öğrenme desteklenmeli ve bu bağlamda ebeveynler eğitilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf, İletişim, Öğrenme Ortamı, Sınıf İklimi, Sınıf Ortamı

Abstract:

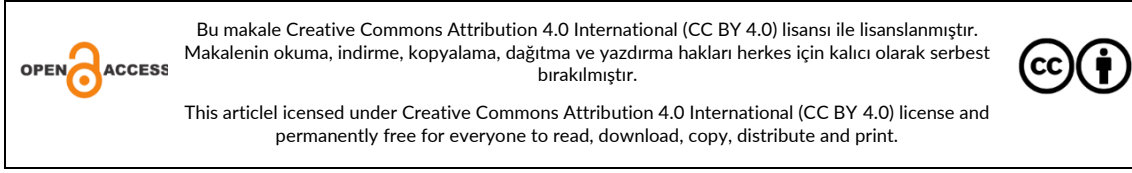
In this study, it was aimed to reveal the opinions of pre-service teachers about the determinants of a peaceful and happy classroom environment. Phenomenology pattern from qualitative research methods were preferred since it was aimed to reveal the individual perceptions and perspectives of teacher candidates in the research. The study group, which was determined by the easily accessible sampling method, consists of 69 teacher candidates studying at Anadolu University in the fall semester of the 2020-2021 academic year. The responses given in the digital environment were analyzed by content analysis. In the research, four themes (teacher quality, student quality, quality of in-class communication and other features) emerged regarding the determinants of a peaceful and happy classroom environment. Professional and personal characteristics of teachers are among the main determinants of a peaceful and happy classroom environment. The quality of effective communication in the classroom is also an important determinant of peace and happiness in the classroom environment. The positive attitudes and behaviors of students towards their teachers and friends, as well as their interests and desires for the lesson, are among the most basic determinants of the classroom environment that gives peace and happiness. In addition, the physical characteristics of the classroom and the school, the approaches of the school administration, the structure of the curriculum and the course, and the parental characteristics are among the determinants emphasized in ensuring peace and happiness in the classroom environment. The positive attitudes and behaviors of students towards their teachers and friends, as well as their interests and desires for the lesson, are among the most basic determinants of the classroom environment that gives peace and happiness. In addition, the physical characteristics of the classroom and the school, the approaches of the school administration, the structure of the curriculum and the course, and the parental characteristics are among the determinants emphasized in ensuring peace and happiness in the classroom environment. Professional and personal development of teachers should be supported in order to ensure student happiness and peace in classroom environments. Students should be made aware of how they can benefit both themselves and society. In addition, the physical aspects of schools and classrooms should be strengthened, and lessons should be taught with teaching methods that attract students' attention. Lifelong learning should be supported and parents should be educated in this context.

Keywords: Classroom Climate, Classroom Environment, Communication, Learning Environment, Peaceful and Happy Classroom

¹ Bu çalışma 20-21 Kasım 2021 tarihlerinde Aydın'da gerçekleştirilen IEXCEL 2021 1. Uluslararası Eğitimde Mükemmellik Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Odunpazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, yilmazsarier@yahoo.com, Eskişehir, Türkiye

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article: Sarier, Y. (2023). Öğretmen adaylarına göre huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicileri, *Temel Eğitim Dergisi*, 18, 6-17.

1. Giriş

Okullarda öğrenme ve öğretme etkinliklerinin merkezi olan sınıf, öğrencilerin kendi aralarında ve öğretmenleriyle etkileşimde buldukları en önemli ortamlardandır. Öğretmen ile öğrencilerin düzenli olarak birlikte çok fazla vakit geçirdiği, etkileşimin en yoğun olduğu sınıf ortamı; öğrencilerin duyuşsal, sosyal ve bilişsel gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır (Evans vd., 2009). Eğitim örgütleri açısından, amaca ulaşma yolunda işin "atölye"si konumunda olması nedeniyle üzerinde en fazla durulması gereken konulardan birisi de sınıf ortamlarıdır (Çelik, 2019). Sınıf ortamı (iklimi); sınıfı oluşturan fiziksel düzenlemeler, psikolojik durumlar, öğrencilerin duyuş ve değerlendirmelerini etkileyen sosyal ve kültürel öğelerin etkileşimlerinin bir ürünüdür (Özden, 2011).

Sınıf ortamı, öğrencilerin üst düzey öğrenmelerin gerçekleştirilmesini sağlayabileceği gibi öğrenme sürecini engelleyen bir unsur olarak da görülmektedir (Lee, 2005). Aslan (2011), eğitimde istenilen verimin elde edilebilmesi için olumlu sınıf ortamının şart olduğunu; böyle bir iklime sahip olan sınıflarda öğrencilerin kendilerini daha rahat ve güvende hissedebileceklerini belirtmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar öğrencilerin ve öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları eksiksiz yerine getirebilmeleri, kendi kapasite ve kabiliyetlerini en üst seviyede kullanabilmeleri için uygun öğrenme ortamları tasarlanmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (Buckley vd., 2005; Clarke, 2001; Fisher, 2004; Özdemir, 2011). Bu bağlamda sınıf içi öğrenme ortamlarının incelenip değerlendirilmesi, eğitim-öğretimin mükemmelleştirilmesi ve geliştirilmesi açılarından önemli görülmektedir (Hofstein vd., 2001).

Sınıf ortamını; sınıfta bulunan öğrenci özellikleri, öğretmen tutum, davranış ve becerileri, sınıf içi iletişim ve ilişkiler belirlemektedir (Hofstein vd., 2001). Sınıftaki olumlu öğretim-öğrenme havasını etkileyen değişkenler; öğretmen ve öğrencilerin geçmiş yaşantıları, öğretmen-öğrenci ilişkileri, okul aile ilişkileri, eğitim programları, öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler, öğrencilerin derse katılımı, fiziksel çevre, öğrenci ve öğretmenlerin motivasyon düzeyleri olarak belirtilmektedir (Özden, 2011). Kayan (2020), öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci ilişkilerinin, sınıfın fiziksel koşullarının, dersin yapısının, kullanılan öğretim yöntemlerinin de sınıf ortamının niteliğini belirleyeceğini ifade etmektedir. Güler'e (2005) göre ise olumlu bir sınıf ortamı ve kalıcı öğrenme iklimi; merkeze öğrencinin alınması, çocuktaki akademik birikim ve zekâ, sınıfın fiziksel yapısı, sınıf içi duyuş atmosferi ile öğretim yöntem ve teknikleri gibi unsurlara bağlıdır.

Öğrenciler eğitim ve öğretim hayatının büyük bir kısmını arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle birlikte sınıflarda geçirmektedir. Sınıf adeta çocuğun ikinci bir evi gibidir. Sınıf ortamları, bir çocuğun hayatının kalitesini ve geleceğini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocukların huzur ve mutluluk içinde yaşamaları, kendilerini keşfetmeleri ve güçlü bireyler olmaları için nitelikli sınıf ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Kaliteli ve dünya standartlarında nitelikli bir eğitim hizmeti sunabilmek için bir reform yapılacaksa bu işin başlangıç noktası sınıf olmalıdır. Bu bağlamda şimdinin öğrencisi, geleceğin öğretmeni olacak olan öğretmen adaylarının, sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin düşüncelerinin incelenmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle bu araştırma sınıf ortamının niteliğinin belirleyicileri üzerine yürütülmekte ve tüm eğitim paydaşları ile birlikte topluma bu yönde katkı sunulması ve insanlarda farkındalık oluşturulması umulmaktadır. Bu çalışmada, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak öğretmen adaylarının görüşlerinin açık uçlu sorularla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın amacına ulaşmak için aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Huzur veren sınıf ortamının özellikleri nelerdir?
2. Öğrenciler ne tür sınıf ortamlarında daha fazla mutlu olmaktadır?
3. Öğrenciler neden bazı derslerden zevk alırken bazılarında zevk almamaktadırlar?

2. Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile kurgulanmıştır. Merriam (2015) nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan fenomenoloji araştırma deseninin, insan deneyimlerinin altında yatan anlamları ortaya çıkaran ve yorumlayan araştırmalar için daha uygun olduğunu belirtmiştir. Patton (2014) ise fenomenoloji çalışmalarında, bir olguyu insanların nasıl anlamlandırdıkları ve anlamlandırmanın bilinç düzeyinde nasıl oluştuğu üzerinde yoğunlaştığını ifade etmiştir. Yapılan çalışmada, "huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının" belirleyicilerine ilişkin olarak öğretmen adaylarının görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlandığından dolayı fenomenoloji deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabılır örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, Covid-19 pandemi sürecinde üniversitelerin uzaktan eğitim vermelerinden ve katılımcılara dijital ortamda daha kolay ulaşılabileceğinden dolayı seçilmiştir. Verilere kısa sürede ve daha az maliyetle ulaşılmak istendiğinde kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi ile veri toplanabileceği belirtilmektedir (Eygü ve Kılınc, 2019). Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesinde öğrenim gören 69 öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların, 33 tanesi okul öncesi öğretmenliği, 36 tanesi ise özel eğitim öğretmenliği bölümü 3. sınıfına devam etmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 42 tanesi kız, 27 tanesi ise erkektir. Araştırmada çalışma grubunu araştırılan fenomeni deneyimleyen, görüş formunu gönüllü olarak dolduran ve veri toplama aracına dijital ortamda yanıt veren öğretmen adayları oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu görüş formudur. Formun kapsam geçerliliğinin sağlanması için ilgili alan yazın taranmış ve Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan 2 öğretim üyesinden uzman görüşü alınarak forma son hâli verilmiştir. Araştırmada hazırlanan veri toplama aracı ile öğretmen adaylarından; "huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının" belirleyicilerine ilişkin olarak görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu amaçla öğretmen adaylarına üç tane açık uçlu soru yöneltilmiştir. Çalışmanın amacı açıklanarak çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmen adaylarına yanıtlarını, Anadolu Üniversitesi Uzaktan Yönetim Sistemi'ni kullanarak yazmaları istenmiştir. Bu bağlamda araştırmada kullanılan veri toplama aracı, 22 Şubat 2021 tarihinde "Sınıf Yönetimi" dersini alan toplam 92 öğretmen adayına iletilmiş ve yanıtlama süresi olarak 7 gün verilmiştir. Çalışmaya 69 öğretmen adayının katıldığı görülmüş ve bu öğretmen adaylarından gelen yanıtların veri olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Ulaşılan veriler hiçbir değişiklik yapılmadan yazılı metne dönüştürülmüş ve araştırmada veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu araştırmada veriler gönüllülük esasına göre toplanmış, katılımcı isimleri gizli tutulmuş ve tüm süreç boyunca bilimsel araştırma etik ilkeleri çerçevesinde hareket edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma amacına yönelik olarak hazırlanan araştırma sorularına katılımcıların dijital ortamda verdiği yanıtlar içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi ile veriler tanımlanmakta, birbiriyle ilişkili veriler belli temalar çerçevesinde kategorilendirilerek okuyucuya anlaşılır bir şekilde sunulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Veriler analiz edildikten sonra güvenilirlik çalışması gerçekleştirilerek iki öğretim üyesiyle kodlamalardaki tutarlılık kontrol edilmiştir. Kodlama tutarlılığını hesaplama sürecinde iki öğretim üyesinin kodlamaları ile araştırmacı tarafından yapılmış olan kodlama üzerinden mutabık kalınan veya uzlaşamayan temalar belirlenmiştir. Uzlaşamayan temalar bağlamında araştırmacı ve diğer kodlayıcılar fikir alışverişinde bulunarak temalara son hâli verilmiştir. Kodlayıcılar arası tutarlılığın hesaplanmasında Miles ve Huberman'ın (1994) 'Uzlaşma yüzdesi = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$ ' şeklindeki formülü kullanılmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum düzeyi % 88 olarak belirlenmiştir. Miles ve Huberman (1994), uyum düzeyinin % 70 ve üzerinde hesaplanmasını, çalışmanın güvenilir olması açısından yeterli görmüşlerdir. Çalışmada hesaplanan uyum düzeyine (% 88) bakıldığında araştırmacının güvenilir olduğu söylenebilir. Bu bağlamda çalışmada dört tema, 10 alt tema ve 71 kod üretilmiştir. Araştırmada katılımcıların K1'den K69'a kadar kodlanmış isimleri kullanılmıştır.

Çalışmada bulguların "inanılabilirliğini" artırmak için Lincoln ve Guba'nın (1985) inandırıcılık ölçütleri (inanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik) kullanılmıştır. Araştırmada katılımcılara

çalışma bulgularının kendi düşüncelerini doğru yansıtıp yansıtmadığı sorularak katılımcı teyidi işlemi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada güvenilebilirliğin sağlanabilmesi için verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında birden fazla uzman araştırmacı yer almış bu sayede araştırmacı üçgenleme tekniğinden (Denzin, 1978) yararlanılmıştır. Nitel araştırmalarda, çalışmanın onaylanabilirliğini göstermek için alıntılar, hikayeler oldukça önemlidir ve bulgular araştırmacının önyargıları ya da görüşleri yerine katılımcıların kendi ifadelerini içermelidir (Lincoln ve Guba, 1985). Yapılan çalışmada katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda aktarılabirliği kanıtlamak için örneklem seçiminin nasıl yapıldığı, katılımcıların özellikleri ve ortam açıkça belirtilmelidir (Sharts-Hopko, 2002). Bu araştırmada katılımcılar kolay örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu bağlamda araştırmacının katılımcıları, çalışılan durumu deneyimleyen ve durum hakkında doyurucu bilgiye sahip olduğu düşünülen bireylerden seçilmiştir. Ayrıca araştırmada veriler olduğu biçimiyle, yansız ve derinlemesine rapor edilmiştir. Bu çalışmada doğrudan alıntılara yer verilmesi araştırmacının geçerliğinin sağlanması için kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde öğretmen adaylarının düşünceleri, içerik analizi ile analiz edilmekte, bulgular tablolar yardımı ile gösterilmekte ve görüşlerden doğrudan alıntılar yapılmaktadır. Yapılan analiz sonucunda huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak dört tema (öğretmen niteliği, öğrenci niteliği, iletişimin niteliği ve diğer belirleyiciler) ortaya çıkmıştır. Tablo 1’de huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak “öğretmen niteliği” temasıyla ilgili katılımcı görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

Tablo-1: Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicilerinden “Öğretmen Niteliği” Temasına İlişkin Olarak Katılımcı Görüşlerinin Dağılımı

Tema	Alt Tema	Frekans	Kod
Öğretmen Niteliği	Kişisel Özellikler	38	Liderlik, insan odaklılık, cesaretlendirici, sabırlı, sakin, hoşgörülü, pozitif, adaletli, rol model, güler yüzlü, sevecen
	Mesleki Özellikler	64	Sınıf yönetimi, zaman yönetimi, otorite, yöntem ve teknik, eğlendirerek öğretim, teknoloji kullanımı, jest ve mimik, vurgu, ses tonu, materyal kullanımı, etkinlik, dönüt verme, bireysel farklılıkları önemseme, planlama

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak “öğretmen niteliği” temasında, kişisel ve mesleki özellikler olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. “Kişisel özellikler” alt teması için 11, “mesleki özellikler” alt teması için ise 14 kod geliştirilmiştir. “Kişisel özellikler” alt teması katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmenin kişiliğinin, liderlik özellik ve davranışlarının, insan odaklılık, cesaretlendirici, sabırlı, sakin, hoşgörülü, pozitif, adaletli, rol model, güler yüzlü ve sevecen olmasının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Öğretmenin “önce insan” görüşüyle hareket etmesi, öğrencilerini dinlemesi ve anlamaya çalışması sınıfın huzuru için olumlu katkı sağlamaktadır” K3.

“Sert mizaca sahip bir öğretmenin dersinde öğrenciler korku kültürü altında ders yapmaktan mutlu olmayacaktır. Oysaki hoşgörülü, pozitif, işbirliğine dayalı, destekleyici bir sınıf ortamında ise öğrenciler mutlu olacaktır”K5.

“Ben kendimden biliyorum, öğrencilerin çoğunluğu bir dersi sevmeseler bile öğretmenin sıcakkanlılığı, hem öğretip hem güldürmesi gibi özelliklerinden dolayı o derse sempati duyabilirler” K41.

“Öğretmenin sevecen, güler yüzlü, anlayışlı olması sınıftaki huzur açısından önemlidir” K43.

“Öğretmen sabırlı, sakin ve iyi bir dinleyici olmalıdır. Sınıfta tüm çocuklar için eşitlik ve denge sağlanırsa huzurlu bir sınıf ortamı oluşur”K46.

“Mesleki özellikler” alt temasına ilişkin olarak katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmenin sınıf yönetimi, zaman yönetimi, otorite, yöntem ve teknik, eğlendirerek öğretim, teknoloji kullanımı, jest ve mimik, vurgu, ses tonu, materyal kullanımı, etkinlik, dönüt verme, bireysel farklılıkları önemseme ve planlama yeterliliklerinin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

"Dersin anlatımında kullanılan yöntem ve teknikler, öğrencinin dikkatini çekecek örnekler, derse planlı bir şekilde gelinmesi, derste yapılan eğlenceli etkinlikler öğrencinin dersten zevk alarak derse katılmasını sağlar" K19.

"Sınıfın huzurunu belirleyen ön önemli faktör etkili sınıf yönetimidir. Öğretmenlerin bu beceriye sahip olmasıyla birlikte olumlu sınıf ortamı oluşur" K26.

"Olumlu bir sınıf ortamı için öğrencilerin heyecan duyabilecekleri, etkin katılım sağlayabilecekleri, sorgulama becerilerini geliştirebilecekleri etkinlikler ve planlamalar önemlidir" K32.

"Bir sınıfın huzurunu belirleyen en önemli faktörler, çocuklarla birlikte oluşturulan sınıf kuralları, öğretmenin dersini öğrencilerin anlayabileceği şekilde anlatması, öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi, öğretmenin mesleğini sevmesi ve bilgileri eğlenceli hale getirerek çocuklara aktarmasıdır" K40.

"Sınıfın huzurunu sağlayacak, sınıfı düzenleyecek ve yönetecek yeterliliği, becerisi ve motivasyonu olmalıdır" K58.

Tablo 2'de huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak "öğrenci niteliği" temasıyla ilgili katılımcı görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

Tablo-2: Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicilerinden "Öğrenci Niteliği" Temasına İlişkin Olarak Katılımcı Görüşlerinin Dağılımı

Tema	Alt Tema	Frekans	Kod
Öğrenci Niteliği	Kişisel Özellikler	13	Öğrenci yapısı, anlayış, öğrenci gelişimi, psikolojik durum, bireysel farklılık
	Tutum, ilgi ve isteklilik	27	Derse yönelik tutum, öğretmene yönelik tutum, okula yönelik tutum, ilgi, motivasyon, dersi sevme, derse aktif katılım

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak öğrenci niteliği temasında, "kişisel özellikler" ve "tutum, ilgi ve isteklilik" olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. "Kişisel özellikler" alt teması için 5, "tutum, ilgi ve isteklilik" alt teması için ise 7 kod geliştirilmiştir. "Kişisel özellikler" alt teması katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin yapısının, gelişiminin, bireysel farklılıklarının, psikolojik durumunun ve anlayışlı olmasının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

"Sınıf içerisinde sınıfın düzenini bozan, etrafına zarar veren, dersin akışını engelleyen, rahatsız edici şekilde gürültü yapan, arkadaşlarına ve öğretmenlerine karşı rahatsız edici davranışlar sergileyen öğrencilerin olması sınıfın huzurunu bozar" K7.

"Öğrencinin gelişim durumu, gereksinimi, ruhsal durumu gibi etmenler sınıfın ortamını etkiler" K20.

"Öğrencilerin gelişimsel farklılıkları sınıfın atmosferini etkiler" K45.

"Her öğrencinin yapısı farklıdır. Bazı öğrenciler çok sinirli, bazıları sakin ve anlayışlı olabilir. Olumsuz yapıdaki öğrenciler sınıf huzurunu bozabilir" K62.

"Tutum, ilgi ve isteklilik" teması altında 7 kod belirlenmiştir. Bu tema katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin derse, öğretmene ve okula yönelik tutumları, derse ilgi duyması, motivasyon düzeyi, dersi sevmesi ve derse aktif katılımı gibi faktörlerin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

"Öğretmenin tutumu önemli olduğu kadar öğrencilerin tutumu da sınıfın huzurunu belirleyen etmenlerdendir. Öğretmenin duyarlı oluşu kadar öğrenciler de öğretmene saygılı, derse ilgili olurlarsa sınıf ortamı olumlu bir havaya bürünür" K6.

"Öğrencinin dersi sevip sevmemesiyle ya da yatkınlığıyla sınıf ortamı etkilenebilir" K14.

"Öğrencinin öğretmene ve derse karşı tutumu, ilgisi önemlidir" K19.

"Öğrenciler öğrenmek istedikleri ve ilgi duydukları dersleri zevkle dinlerler, ilgi alanlarında olmayanları ise dinlemek istemezler" K26.

"Derse ilgi duymamaları, o dersin içeriğini beğenmeme, anlamakta güçlük çekme, o derse karşı sabırsızlık veya konsantrasyon sorunları olabilmektedir" K46.

Tablo 3'te huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak "iletişimin niteliği" temasıyla ilgili katılımcı görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

Tablo-3: Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicilerinden “İletişimin Niteliği” Temasına İlişkin Olarak Katılımcı Görüşlerinin Dağılımı

Tema	Alt Tema	Frekans	Kod
İletişimin Niteliği	Öğretmenin iletişim becerisi	45	Etkili iletişim, etkileşim, öğrenciye yaklaşım, anlayış, saygı, olumlu hava, sıcak ilişki, iletişim dili, beden dili, demokratik ortam
	Öğrencinin iletişim becerisi	17	İletişim, ilişki, anlayış, saygı, arkadaşlık

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak iletişimin niteliği temasında, “öğretmenin iletişim becerisi” ve “öğrencinin iletişim becerisi” olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. “Öğretmenin iletişim becerisi” alt teması için 10, “öğrencinin iletişim becerisi” alt teması için ise 5 kod geliştirilmiştir. “Öğretmenin iletişim becerisi” alt teması katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmenin iletişiminin etkililiğinin, etkileşim düzeyinin, öğrenciye yaklaşımının, saygılı ve anlayışlı olmasının, iletişim dilinin, olumlu ve sıcak bir hava oluşturmasının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Sınıf huzurunu belirleyen en önemli etken öğrenci-öğretmen ilişkisidir. Bu ilişkinin sınırları gereğinden fazla esnetildiğinde ya da gereğinden fazla sıkı (fazla otoriter) olduğunda sınıf içindeki huzur etkilenecektir” K9.

“Öğrenciler öğretmenin katı kurallarının olmadığı daha yumuşak hava içerisinde ve etkileşimli geçen derslerden daha çok zevk alırlar” K18.

“Öğretmenin dersine verdiği önem, sözel ve beden dili, karşılıklı anlayış ve uyum sınıfın huzurunu belirler” K21.

“Öğrenci kendini güvende ve huzurlu hissetmediği yerde dikkatini toplayamaz. Öğretmenin, öğrenciye karşı anlayışlı tutumu, üst düzey iletişim becerisine sahip olması sınıf huzuru için önemlidir” K33.

“İyi, etkili ve kaliteli ilişkiler her ortamın niteliğini artırır. Buna paralel olarak ortamın hitap ettiği kitleye uygunluğu, öğretmenin tutum ve tarzı gibi durumlar da sınıftaki huzuru etkiler” K42.

“Öğretmenin karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı demokratik bir ortam oluşturması sonucunda sınıfta huzurlu bir ortam oluşur” K52.

“Öğrencinin iletişim becerisi” teması altında 5 kod belirlenmiştir. Bu tema katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin iletişim yeteneği, sıcak ilişkiye girmesi, anlayışlı ve saygılı olması ve arkadaşlık kurma istekliliği gibi faktörlerin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Öğrencilerin sınıftaki diğer öğrencilerle kurduğu ilişkiler sınıf iklimini belirleyen faktörlerdendir” K14.

“Öğrenciler arkadaşları ile de iyi anlaştağında okulu sevecek ve derslere etkin katılım olacaktır” K34.

“Çocukların birbirleriyle uyumu, sınıf ortamını belirleyen faktörlerdendir” K36.

“Öğrencilerin birbirleriyle olabildikçe sınıf içerisinde saygı ve hoşgörü çerçevesinde eğitimlerini sürdürmeleri olumlu bir sınıf iklimini ortaya çıkaracaktır” K39.

Tablo 4'te huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak “diğer belirleyiciler” temasıyla ilgili katılımcı görüşlerinin dağılımı görülmektedir.

Tablo-4: Huzur ve Mutluluk Veren Sınıf Ortamının Belirleyicilerinden “Diğer Belirleyiciler” Temasına İlişkin Olarak Katılımcı Görüşlerinin Dağılımı

Tema	Alt Tema	Frekans	Kod
Diğer Belirleyiciler	Sınıf ve okulun fiziksel özellikleri	25	Fiziksel ortam, sınıf büyüklüğü, kalabalık sınıf, uyarıcılar, materyal eksikliği, oturma düzeni
	Öğretim programı ve dersin yapısı	11	Öğretim programı, dersin yapısı, zorlanılan dersler, ilgi alanı, yetenek
	Okul yönetiminin yaklaşımları	10	Okul yönetim anlayışı, adalet, güvenlik, müdürün tutumu, destekleyici davranışlar
	Aile özellikleri	9	Aile sosyo-kültürel yapısı, ailenin ilgisi, eğitime destek, eğitime katılım

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak diğer belirleyiciler temasında, “sınıf ve okulun fiziksel özellikleri”, “öğretim

programı ve dersin yapısı”, “okul yöneticilerinin yaklaşımları” ve “aile özellikleri” olmak üzere dört alt tema oluşturulmuştur. “Sınıf ve okulun fiziksel özellikleri” alt teması için 6, “öğretim programı ve dersin yapısı” alt teması için 4, “okul yönetiminin yaklaşımları” alt teması için 5 ve “aile özellikleri” alt teması için ise 4 kod geliştirilmiştir. “Sınıf ve okulun fiziksel özellikleri” alt teması katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; okulun ve sınıfın fiziksel yapısının, sınıfın büyüklüğünün ve kalabalık olmasının, olumsuz uyarıcıların, materyal eksikliklerinin ve oturma düzeninin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Fiziksel ortam öğrencinin dikkatini çekmiyor ise öğrenci derse de sınıfa da adapte olamaz ve dersten zevk alamaz” K2.

“Sınıfın büyüklüğü, küçüklüğü, kalabalıklığı, fazla uyarıcıların olması, sınıfın düzeni ve materyal azlığı sınıfın huzurunu etkiler” K7.

“Okulun bulunduğu konum çok sesliyse dersin işleyişinde sıkıntılar yaratabilir. Sınıftaki oturma düzeni etkileyebilir, arkada ve kenarda kalan öğrenciler kendilerini dışlanmış hissedip gürültü yapabilirler” K13.

“Ses, görüntü, sınıfın büyüklüğü, ısı, ışık, gürültü, oturma düzeni, öğrenci sayısı sınıfın huzurunu doğrudan etkiler” K20.

“Sınıfın fiziksel yapısı; öğrencilerin öğretmen ile etkileşim sağlayabileceği düzende, temiz, dikkat dağıtıcı eşyaların bulunmadığı sade bir yapıya sahip olmalıdır”K44.

“Sınıfın fiziksel durumu ısı, ışık, kullanılan renkler, eğitsel araçlar sınıf huzurunu etkiler” K62.

“Öğretim programı ve dersin yapısı” teması altında 5 kod belirlenmiştir. Bu tema katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğretim programlarının yapısının, öğretmen merkezli müfredatın, dersin yapısının, öğrencilerin ilgi alanlarının ve yeteneklerinin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Öğrencilerin bazı derslerden zevk alıp bazı derslerden zevk almaması ise; öğrencilerin ilgilerine ve becerilerine göre değişmektedir. Bu yüzden; yetenekleri ve ilgilerinin olduğu derslerden zevk alırken, yetenek ve ilgisinin olmadığı dersleri sevmeyerek zevk alamamaktadır” K8.

“Dersten zevk alıp/almama aynı zamanda öğrencilerin ilgi alanlarına ve yeteneklerine göre de farklılık gösterebilmektedir. Örneğin resme ilgisi ya da yeteneği olan bir öğrenci için bu ders eğlenceliyken, ilgisi ve yeteneği olmayan bir öğrenci için sıkıcı olabilir” K29.

“Bazı dersler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmektedir, öğrenci o derste öğrendiklerinden zevk almakta ve derste kendisini rahat ifade etmektedir” K35.

“Okul yönetiminin yaklaşımları” teması altında 5 kod belirlenmiştir. Bu tema katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; okul yönetim anlayışının, adaletli yaklaşımın, güven veren bir okul ortamının, okul müdürünün tutumu ve destekleyici davranışlarının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Okul yönetimi ne kadar adaletli ve güvenli olursa öğrenciler de kendilerini daha huzurlu ve güvende hisseder” K11.

“Yönetim yapısı bir sınıfın huzurunu etkiler. Müdürün tutumu öğretmeni etkileyeceği için, öğretmenin tutumu da öğrencileri etkileyecektir” K13.

“Okul yönetiminin öğrenci ve öğretmenlere sunduğu eğitim imkânları ve manevi-psikolojik destek öğrencilerin derslerde daha çok söz sahibi olmasını, derse katılımlarının artmasını sağlarken öğretmenlerin de mesleki gelişimlerinde ilerlemeye neden olur” K17.

“Yeniliklere kapalı ve katı kurallara dayalı okul yönetimi yaklaşımı olursa sınıf içerisinde öğretmen ve öğrencilerin huzuru bundan etkilenmektedir” K43.

“Aile özellikleri” teması altında 4 kod belirlenmiştir. Bu tema katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; ailenin sosyo-kültürel yapısının, ailenin ders ilgisiyle birlikte eğitime desteğinin ve katılımının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların görüşlerine örnek olabilecek bazı alıntılar aşağıda sunulmaktadır:

“Öğrencinin sınıf içindeki tutumları ailesinin verdiği eğitimin yansımasıdır. Dolayısıyla ailenin sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeyi de sınıftaki huzur ortamını etkileyecektir” K18.

"Ailenin; eğitim sürecindeki desteği ya da umursamazlığı, öğretmenle eş güdümlü bir şekilde hareket etmesi, bazı planlamalara katılması öğrenciyle birlikte sınıftaki huzur ortamını da etkileyecektir" K41.

"Ailelerin öğrenciyle ilgilenmesi ve sosyo-psikolojik olarak öğrenciyi desteklemesi de sınıf ortamının huzurlu olmasında etkilidir" K69.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçlar açıklanmakta ve tartışılmakta, araştırmacı ve uygulamacılara yönelik öneriler sunulmaktadır. Bu çalışma, 2021 yılı Şubat ayında katılımcı olarak belirlenen 69 öğretmen adayının görüşleri ile sınırlıdır. Araştırmada huzur ve mutluluk veren sınıf ortamlarının belirleyicilerine ilişkin olarak 4 tema (öğretmen niteliği, öğrenci niteliği, iletişimin niteliği ve diğer belirleyiciler) ve 10 alt tema geliştirilmiştir. Nitekim bu bağlamda Mumcu (2008), sınıf ortamının niteliğinin belirlenmesinde tek bir değişkene odaklanılmaması gerektiğini; bu belirleyicilerin bir arada ele alınmasının büyük önem taşıdığını ifade etmektedir.

Yapılan çalışmada "öğretmen niteliği" teması ile ilgili "kişisel özellikler" ve "mesleki özellikler" olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. Verilerin incelenmesi sonucunda, öğretmen adaylarının bir sınıfın huzur ve mutluluğunu belirleyen en önemli unsurun öğretmen olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. "Kişisel özellikler" alt teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenin; kişiliğinin, liderlik özellik ve davranışlarının, insan odaklı, cesaretlendirici, sabırlı, sakin, hoşgörülü, adaletli, rol model, güler yüzlü ve sevecen olmasının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada öğretmen özelliklerine ilişkin olarak bulunan eğlenceli ders işleyen (Evans, 2002), sıkmayan (Murphy vd., 2004) güler yüzlü ve sevecen olan (Nicholas ve Williams, 2010) belirleyicileri önceden yapılan araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Benzer şekilde yapılan başka bir çalışmada, hoşgörülü, sabırlı ve anlayışlı, açık fikirli, güdüleyici, cesaret ve destek verici olma özelliklerinin nitelikli bir öğretmenin kişisel özellikleri olduğu ifade edilmiştir (Erden, 2005). Cruickshank vd., (1995); Minor vd., (2002); Walls vd., (2002) göre kaliteli öğretmenler; istekli, sıcak, güvenilir, başarı odaklı, teşvik edici ve destekleyici, sistemli, uyumlu ve esnekler.

Çalışmada "mesleki özellikler" alt teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenin; sınıf yönetimi, zaman yönetimi, otorite, yöntem ve teknik, eğlendirerek öğretim, teknoloji kullanımı, jest ve mimik, vurgu, ses tonu, materyal kullanımı, etkinlik, dönüt verme, bireysel farklılıkları önemseme ve planlama yeterliliklerinin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. Yapılan bir çalışmada da ilköğretim öğrencilerine göre ideal öğretmenin mesleki özellikleri; dersi eğlenceli hale getiren, alanında iyi yetişmiş, mesleğini seven, anlayışlı olan ve sınıfı etkili yöneten olarak belirlenmiştir (Gültekin, 2015). Sınıf içindeki öğrenme ortamı ve yaşantısının yönetilmesi öğretmenin sorumluluğundadır. Öğretmen sınıf yönetiminde; öğretimi kolaylaştırma, öğretim zamanını etkili kullanma, sıcak ve samimi bir sınıf iklimi oluşturma ve olumsuz öğrenci davranışlarını önleme gibi amaçları da gerçekleştirmelidir (Sadık, 2000). Bu bağlamda sınıf yönetiminde öğretmen; öğrencilerin öğrenmesini destekleyici, istenmeyen davranışları önleyici ve olumlu davranışları geliştirici bir tutum sergilemelidir (Korkmaz, 2002). Araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlara göre etkili öğretmen; alanına hakimdir, dersin konusuna, öğrencilerin seviyesine ve mevcut imkanlara göre en uygun yöntemleri kullanır; dersi açık ve anlaşılır bir dille anlatır; tüm öğrencilerin öğreneceğine olan güveni tamdır (Can, 2004; Yılmaz, 2006; Tarhan, 2008; Dös, 2013).

Araştırmada huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerine ilişkin olarak "öğrenci niteliği" teması ile ilgili "kişisel özellikler" ve "tutum, ilgi ve isteklilik" olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. "Kişisel özellikler" alt teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin yapısının, gelişiminin, bireysel farklılıklarının, psikolojik durumunun ve anlayışlı olmasının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. "Tutum, ilgi ve isteklilik" teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin derse, öğretmene ve okula yönelik tutumları, derse ilgi duyması, motivasyon düzeyi, dersi sevmesi ve derse aktif katılımı gibi faktörlerin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmada "iletişimin niteliği" teması ile ilgili "öğretmenin iletişim becerisi" ve "öğrencinin iletişim becerisi" olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. "Öğretmenin iletişim becerisi" alt temasıyla ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenin; iletişiminin etkililiğinin, etkileşim düzeyinin, öğrenciye yaklaşımının, saygılı ve anlayışlı olmasının, iletişim dilinin, olumlu ve sıcak bir hava oluşturmalarının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. Araştırma

sonuçları, ideal bir öğretmenin iletişim becerilerine ilişkin olarak Koutsoulis'in (2003) "iyi iletişim kuran" ve Moreira'nın (2002) "öğrenci görüşlerine değer verip saygı duyan" sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sınıf ortamının niteliği, öğretmen-öğrenci arasındaki iletişimden etkilenmektedir. Olumlu bir sınıf ikliminde öğrenci ile öğretmen arasında pozitif ve güçlü bir etkileşim bulunmaktadır (Gazelle, 2006). Öğrenciler öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmede öğretmen yardımı ve desteğini pozitif algıladıklarında, öğrenmeye daha istekli ve motive olmaktadır. Çengel'in (2013) çalışmasında; öğretmenler ve öğrenciler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve olumlu sınıf iklimine sahip olan sınıflarda daha çeşitli ve de daha sık olumlu davranışların meydana geldiği ortaya konulmuştur. Öğretmenler etkili iletişim kurma yeteneğine sahip olduklarında; öğrencilerin okula uyumları daha hızlı (Pianta vd., 1995), duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimleri ise daha yüksek düzeyde gerçekleşmektedir (Rudasill, 2011). Ayrıca öğretmenin etkili sınıf yönetimi ve iletişim becerileri öğrencilerdeki; sınıf iklimi algılarını ve derse katılım istekliliklerini olumlu yönde etkilemektedir (Claus vd., 2012). Döş'e (2013) göre, mutlu okulda öğretmenler öğrencilere yakın olur, onların dertlerini dinler, onlara sıcak davranır, sorunlarını çözmeye yardımcı olur, değişik yöntem ve tekniklerle öğrencilerin dikkatlerini çeker, öğrencilerin derslere katılımını sağlar, etkinliklerde öğrencilere liderlik yapar ve onlarla beraber sosyal ve sportif faaliyetleri planlar.

Araştırmada "öğrencinin iletişim becerisi" alt teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencinin iletişim yeteneği, arkadaşlarıyla sıcak ilişkiye girmesi, anlayışlı ve saygılı olması ve arkadaşlık kurma istekliliği gibi faktörlerin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. Nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecinin ilk şartı etkili bir iletişimdir. Akademik yeterliliği, sosyal becerileri, öğretmen ve arkadaşlarıyla etkileşimi düşük, arkadaşı olmayan, okula uyumda güçlük çeken öğrencilerin istenmeyen davranışlara daha fazla yönelindikleri görülmektedir (Başar, 2016). Nitekim Johnson (2009), olumlu sınıf ortamı oluşturmak için öğrenciler arasındaki iletişimin büyük önem taşıdığını, öğrenciler arasında etkileşim olmadan olumlu bir sınıf ortamı oluşturmanın zor olduğunu ifade etmektedir. Antle'ye (2004) göre, bireyin öğretmenleri ve arkadaşları ile paylaşımları, okulda yaşadığı herhangi bir sorunda öğretmenlerinin ve arkadaşlarının kendisine sağladığı duygusal ve bilişsel destekler kişinin değer verildiğine, önemsendiğine dair algısını güçlendirmektedir. Okul öğrenciler için sadece bir öğretim ortamı değildir aynı zamanda sosyal gelişimlerini destekleyen, kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan, psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını sağlayan bir ortamdır. Bundan dolayıdır ki arkadaşlarından aldığı olumlu sosyal destek öğrencilerin hem kendini iyi hissetmesine hem de okula karşı motivasyonlarını ve mutluluk düzeylerini arttırabilmektedir.

Araştırmada diğer belirleyiciler teması ile ilgili "sınıf ve okulun fiziksel özellikleri", "öğretim programı ve dersin yapısı", "okul yönetiminin yaklaşımları" ve "aile özellikleri" olmak üzere dört alt tema oluşturulmuştur. "Sınıf ve okulun fiziksel özellikleri" alt teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; okulun ve sınıfın fiziksel yapısının, sınıfın büyüklüğünün ve kalabalık olmasının, olumsuz uyarıcıların, materyal eksikliklerinin ve sınıf oturma düzeninin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır. Eğitim örgütlerinde yapılan çalışmalarda okulların fiziksel ve sosyal çevrelerinin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin tutum, davranış ve motivasyonları üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir (Özer, 2014). Bu açıdan bakıldığında fiziksel ortamın uygunluğu etkili öğrenme-öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Aydın, 2014) ve uygun davranış ancak uygun ortamda kazandırılabilir (Dönmez, 2004). Dolayısıyla okullarda, öğrenme çevresinin düzenlenmesi, kontrolü, yönetimi, öğrenmeye elverişli hale getirilmesi gerekmektedir (Arı ve Saban, 2000). Okulun ve sınıfların fiziki yapısı çekici olmalı ve hatta rengi dahi öğrencileri cezbedecek şekilde düşünülmelidir (Döş, 2013). Çalışmada "öğretim programı ve dersin yapısı" teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğretim programlarının yapısının, öğretmen merkezli müfredatın, dersin yapısının, öğrencilerin ilgi alanlarının ve yeteneklerinin huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada "okul yönetiminin yaklaşımları" teması ile ilgili katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; okulun yönetim anlayışının, yöneticilerin adaletli olmasının, güvenli bir okul ortamının, okul müdürünün tutumu ve destekleyici davranışlarının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Okul yönetim anlayışı okulda olumlu öğrenme ortamı yaratmada önemli bir role sahiptir. Okul yönetiminin sadece kurallara uymayı ön plana çıkarması, okulun asıl amacı olan eğitim ve öğretim etkinliklerinin ikinci plana atılmasına neden olabilmektedir (Celep, 2008). Yöneticiler, okul ve sınıf ortamını öğretmenleri rahatlatarak şekilde düzenlemelidir. Öğretmenlerin böyle bir ortamda çalışmaları; onların etkili olarak çalışmalarına, sınıf yönetimini istenilen

düzeyde uygulamalarına ve olumlu bir sınıf ortamı oluşturmalarına olanak sağlamaktadır. Günümüz okullarında, işlerde kolaylaştırıcı ve düzenleyici; eğitsel hedeflerini iyi belirlemiş, öğrenci ve öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimleri için ortam ve olanak yaratabilen; vizyon ve misyon sahibi, harekete geçirici ve güdüleyici, ilişkilerde ve iletişimde güven, samimiyet ve saygıyı ilke edinmiş yönetimin olması (Yücel vd., 2012) olumlu sınıf ortamlarının oluşmasına katkı sağlayacaktır. İnsanları yönetmek, kişisel bir takım özelliklerin, liderlik yeterliklerinin, yönetsel ve bilişsel yeterliklerin yanı sıra durumu anlayıp duruma göre davranış geliştirme becerilerini gerektirmektedir. Bu bağlamda okul müdürlerinin, paydaşlarına rol-model olması, destekleyici ve kolaylaştırıcı davranışlar sergilemesi oldukça önemlidir (Strang, 2007). Okul müdürlerinin okul amaçlarının belirlenmesi, beklentilerin ve ihtiyaçların karşılanması, kaynakların sağlanması, öğretmenlerin desteklenmesi ve güvenli bir öğrenme ikliminin oluşturulması süreçlerinde bazı önemli kararlar alarak öğrenme ve öğretme süreçleri üzerinde etkili olabileceği belirtilmektedir (Gaziel, 2007). Yaptığı gözlem ve denetimler, verdiği kararlar, öğretime ilişkin oluşturduğu yüksek beklentiler yanında, nitelikli eğitim için gerekli kaynakları sağlama, öğretmenleri değerlendirme ve geliştirme, öğrenme merkezli bir okul ikliminin oluşmasına öncülük etme gibi liderlik davranışlarıyla okul müdürü, öğrencilerin başarılarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Şişman, 2020).

Çalışmada "aile özellikleri" temasına ilişkin katılımcı görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde ailenin; sosyokültürel yapısının, ders ilgisiyle birlikte eğitime desteğinin ve katılımının huzur ve mutluluk veren sınıf ortamının belirleyicilerinden olduğu anlaşılmaktadır. Toplumun en küçük birimi olan ailenin, çocuğun duyuşsal, sosyal ve bilişsel gelişimindeki önemi çok büyüktür. Ailenin çocuğunu yetiştirme biçimi, çocuğun sınıf içi davranışlarında önemli bir yer tutmaktadır (Celep, 2008). Nitekim anne babanın çocuğunu eğitime çabası, ailenin eğitim düzeyi, anne babanın eğitime ilgisi ve desteği sınıf ortamının niteliğini belirleyen faktörler olarak ele alınmaktadır (Başaran, 2005; Yiğit, 2008). Araştırmalara göre etkili ebeveynler, çocuklarıyla yakından ilgilenmekte ve eğitim ve öğretim sürecinde öğrenciyi desteklemekte (Çelenk, 2003; Kuşaksız, 2010), öğrencinin akademik, kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır (Girmen, 2001). Ayrıca anne-babaların evde çocuklarıyla okulla ilgili sohbet etmelerinin, onların ödevlerine yardımcı olmalarının, okuldaki etkinliklere ve toplantılara gönüllü olarak katılmalarının öğrenci başarısı üzerinde olumlu yönde etkilerinin olduğu da belirtilmektedir (Şad, 2012) Araştırmada ulaşılan bulgu ve sonuçlara ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Bu çalışma, Türkiye evreninde ulusal bir proje kapsamında; yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin katılımı ile yapılabilir. Kırsal ve şehir merkezi, öğretim kademesi farklılıkları (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim) gibi değişkenler dikkate alınarak huzur ve mutluluk veren sınıf ortamlarının belirleyicileri tespit edilebilir ve öncelik sıralamasına göre etkili uygulamalar yürütülebilir.
2. Öğretmenlere nitelikli sınıf ortamları oluşturma becerileriyle ilişkili olarak liderlik, iletişim ve sınıf yönetimi konularında etkili hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir.
3. Öğrencilere sınıf ortamlarının niteliğinin önemi, öğrencilerden neler beklendiği ve sınıf ortamlarında nasıl davranmaları gerektiği konularında belirli aralıklarla rehberlik uzmanlarından yardım alınarak düzenli eğitimler verilebilir.
4. Okullarda etkili projeler üretilerek sınıflar, öğrencilerin mutlu oldukları ve öğrenmeden zevk aldıkları huzurlu ortamlar haline getirilebilir.

5. Kaynakça

- Antle, B. J. (2004). Factors associated with self-worth in young people with physical disabilities. *Health and Social Work, 29*(3), 167-175. <https://doi.org/10.1093/hsw/29.3.167>
- Arı, R. ve Saban, A. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ceylan Ofset.
- Aslan, M. (2011). *Öğretmen liderliği davranışları ve sınıf iklimi: Öğretmen ve öğrenci görüşleri bağlamında bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Aydın, A. (2014). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Başar, H. (2016). *Sınıf yönetimi*. Anı Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim psikolojisi, gelişim, öğrenme ve ortamı*. Nobel Yayınları.
- Buckley, J., Schneider, M., & Shang, Y. (2005). Fix it & they might stay: School facility quality and teacher retention in Washington, D.C. *Teachers College Press, 107*, 1107-1123. <https://www.tcrecord.org/>
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*, 103-119. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23749/253023>

- Celep, C. (2008). *Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Clarke, H. (2001). *Building education: The role of the physical environment in enhancing teaching and learning*. In British Educational Research Association annual Conference, University of Leeds.
- Claus, C. J., Booth-Butterfield, M., & Chory, R. M. (2012). The relationship between instructor misbehaviors and student antisocial behavioral alteration techniques: The roles of instructor attractiveness, humor, and relational closeness. *Communication Education*, 61(2), 161-183. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03634523.2011.647922>
- Cruickshank, D. L., Bainer, D. L., & Metcalf, K. K (1995). *The act of teaching*. McGraw-Hill.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2(2), 28-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8612/107265>
- Çengel, M. (2013). *Sınıf iklimi oluşması sürecinde örtük program: Meslek liseleri üzerine bir araştırma*. (Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Çelik, O. (2019). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin öz yeterlilikleri ile sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. McGraw-Hill.
- Dönmez, B. (2004). Sosyal bir sistem olarak sınıf ve sınıfın öğrenme iklimi. İçinde M. Şişman & S. Turan (Eds.), *Sınıf Yönetimi* (ss. 43-62). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Döş, İ. (2013). Mutlu okul. *Eğitim ve Bilim*, 38 (170). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/2029>
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Alkım Yayınları.
- Evans, J. F. (2002). Effective teachers: An investigation from the perspective of elementary school students. *Action in Teacher Education*, 24(3), 51-62. <https://doi.org/10.1080/01626620.2002.10734431>
- Evans, I. M., Harvey, S.T., Buckley, L. and Yan, E. (2009). Differentiating classroom climate concepts: Academic, management, and emotional environments. *New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 4, 131-146. <https://doi.org/10.1080/1177083X.2009.9522449>
- Eygü, H., & Kılınc, A. (2019). Sosyo-ekonomik gelişmişlik algısı üzerinde etkili olan faktörlerin sıralı logit model yardımıyla araştırılması: Erzurum-Kayseri örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 5, 1023-1040. <https://doi.org/10.29228/javs.38807>
- Fisher, K. (2004). Revoicing Classrooms: A Spatial Manifesto. *Comprehensive Education Symposium Journals*, 46(1), 36-38. <https://journals.lwbooks.co.uk/forum/vol-46-issue-1/abstract-2145/>
- Gazelle, H. (2006). Class climate moderates peer relations and emotional adjustment in children with an early history of anxious solitude: A child environment model. *Developmental Psychology*, 42(6), 1179-1192. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.6.1179>
- Gaziel, H. H. (2007). Re-examining the relationship between principals instructional/educational leadership and student achievement. *Journal of Social Science*, 15(1), 17-24. <https://doi.org/10.1080/09718923.2007.11892557>
- Girmen, P. (2001). *Ortaöğretim kurumlarının etkili okul özelliklerini karşılama düzeyleri*. (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Güler, E. (2005). *Liselerde öğretmenlerin sınıf yönetimi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 725-756. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.862>
- Hofstein, A., Nahum, T. L. & Shore, R. (2001). Assessment of the Learning Environment of Inquiry-Type Laboratories in High School Chemistry. *Learning Environment Research*, 4, 193-207. <https://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1012467417645>
- Johnson, D. I. (2009). Connected classroom climate: A validity study. *Communication Research Reports*, 26(2), 146-157. <https://doi.org/10.1080/08824090902861622>
- Kayan, M. F. (2020). *Evde ders okulda ödev modelinin akademik başarı, kalıcılık ve sınıf iklimi üzerindeki etkisi*. (Doktora tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Korkmaz, İ. (2002). İstenmeyen davranışların önlenmesi. İçinde Z. Kaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (ss. 175-193). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koutsoulis, M. (2003). *The characteristics of the effective teacher in cyprus public high school: the students' perspective*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL, April 21-25, 2003. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED478761.pdf>
- Kuşaksız, N. (2010). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri (Üsküdar ilçesi örneği)*. (Yüksek lisans tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Lee, S. W. (Ed.). (2005). *Encyclopedia of School Psychology*. Sage Publications.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. SAGE Publications.
- Minor, L. C., Onwuegbuzie, A. J., Witcher, A. E., & James, T. L. (2002). Preservice teachers' educational beliefs and their perceptions of characteristics of effective teachers. *Journal of Educational Research*, 96(2), 116-127. <https://www.jstor.org/stable/27542420>
- Moreira, J. S. (2002). *Student perceptions of ideal teaching practices. A dissertation submitted to the faculty of the graduate school in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of education*.

- University of Pacific Stockton, California.
- Mumcu, M. (2008). *İlköğretim okulu öğrenci ve öğretmenlerinin gerçek ve tercih edilen sınıf atmosferi algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Murphy, K. P., Delli, L. A. M., & Edwards, M. N. (2004). The good teacher and good teaching: Comparing beliefs of second-grade students, preservice teachers and inservice teachers. *The Journal of Experimental Education*, 72(2), 69-92. <https://www.jstor.org/stable/20157360>
- Nicholas, H., & Williams, A. (2010). School experience influences on pre-service teachers' evolving beliefs about effective teaching. *Teaching and Teacher Education*, 26, 278-289. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.03.010>
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye'de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13712/166017>
- Özdemir, İ. E. (2011). Sınıf ortamında istenmeyen davranışlar ve yönetimi. İçinde M. Ç. Özdemir (Ed.), *Sınıf yönetimi*, (ss. 75-96). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve öğretme*. PegemA Yayıncılık.
- Özer, N. (2014). Sınıfın fiziksel ortamı ve yönetimi. İçinde T. Argon & Ş. Sezgin Nartgün (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (ss. 51-79). Maya Akademi Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Pianta, R. C., Steinberg M. S., & Rollins K. B. (1995). The first two years of school: Teacher-child relationships and deflections in children's classroom adjustment. *Development and Psychopathology*, 7, 295-312. <https://doi.org/10.1017/S0954579400006519>
- Rudasill, K. M. (2011). Child temperament, teacher-child interactions, and teacher-child relationships: A longitudinal investigation from first to third grade. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(2), 147-156. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.07.002>
- Sadık, F. (2000). *İlköğretim 1. aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sharts-Hopko, N. C. (2002). Assessing rigor in qualitative research. *Journal of the Association of Nurses In Aids Care*, 13(4), 84-86. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1055329006603749?via%3Dihub>
- Strang, D. K. (2007). Examining effective technology project leadership traits and behaviours. *Computers in Human Behaviours*, 23, 424-462. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2004.10.041>
- Şad, S.N. (2012). Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students' turkish, math, and science & technology achievement. *Eğitim Araştırmaları - Eurasian Journal of Educational Research*, 49, 173-196. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1059918.pdf>
- Şişman, M. (2020). *Eğitimde mükemmellik arayışı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tarhan, S. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin etkili okul algıları*. (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Walls, R. T., Nardi, A. H., Von Minden, A. M. ve Hoffman, N. (2002). The Characteristics of Effective and Ineffective Teachers. *Teacher Education Quarterly*, 29(1), 39-48. <https://www.jstor.org/stable/23478326>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, V. (2006). *İlköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri (Düzce ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Yiğit, B. (2008). *Sınıf yönetimi; Teori ve pratik uygulamalar*. Kriter Yayınevi.
- Yücel, C., Şengil Akar, Ş., Binici, U., Karataş, E. ve Demirhan, G. (2012). Sınıf Yönetimini Etkileyen Etmenler. İçinde R. Sarpkaya (Ed.), *Sınıf yönetimi*, (ss. 27-56). Anı Yayıncılık.